

Vijfde samenkomst van het lerend netwerk 'Integratie van duurzame ontwikkeling in de lerarenopleiding'

Datum: donderdag 11 februari 2010, van 9u30 tot 16u00

Plaats: Katholieke Hogeschool Limburg te Hasselt

Verslag: Elke Vanwildemeersch

Aanwezig: Ann Thienpont (Ecocampusbegeleider, Vlaamse overheid), Elke Vanwildemeersch (Ecocampuscoördinatie, Vlaamse overheid), Elly Quanten (Xios Hogeschool Limburg), Greet Hendrix (Provinciale Hogeschool Limburg), Griet De Baecke (Stad Gent), Ilse Meermans (Kleur Bekennen Kids), Josée Van Steenberghe (Katholieke Hogeschool Kempen), Jürgen Loones (EDO-beleidsmedewerker, Vlaamse overheid), Katrien Goossens (Hogeschool Gent), Katrien Van Poeck (EDO-beleidsmedewerker, Vlaamse overheid), Marleen Van Schoor (Studio Globo), Michel Janssens (Xios Hogeschool Limburg), Mieke Van Meulder (Kleur Bekennen), Miette Plessers (Djapo), Rudy Vanhees (MOSbegeleiders Provincie Limburg), Sanne De Smet (Netwerk Bewust Verbruiken), Simone Heinen (Netwerk Bewust Verbruiken), Sofie Van Der Borgh (Katholieke Hogeschool Limburg), Veerle Florquin (Karel de Grote Hogeschool), Veerle Moons (MOSbegeleider Provincie Antwerpen), Veerle Tulleneers (Katholieke Hogeschool Limburg)

Verontschuldigd: Eddy Exelmans (KHLim), Els Mertens (HUB), Lutgart Gielen (Karel de Grote Hogeschool), Magali Declodt (DHO Vlaanderen), Maja Christiaens (Artesis Hogeschool), Sara De Piere (Djapo)

Agenda

Omwille van weersomstandigheden (waardoor niet alle sprekers tijdig konden toekomen) werd het programma enigszins gewijzigd de dag zelf

1. Plenaire verwelkoming
2. EDO: de vlag en de lading
3. EDO-methodieken
 - Werksessie Basisonderwijs 'Verhalend ontwerpen met Rovers in het Biezebos'
 - Werksessie Secundair Onderwijs 'Duurzame consumptie'
 - 'De sojaconnectie' & 'Heerlijk duurt het langst'
 - 'Let your blue jeans talk...green'
4. Praktijkvoorbeelden uit de lerarenopleiding Secundair onderwijs
 - 'Project Economie' (Katholieke Hogeschool Limburg)
 - 'Millenniumdoelstellingen in vakoverschrijdend werken' (Xios Hogeschool)
5. Conclusies en discussie

1. Plenaire verwelkoming door Katrien Goossens (Hogeschool Gent)

2. EDO: de vlag en de lading door Katrien Van Poeck en Jurgen Loones (EDO-werking, Dienst NME, Vlaamse overheid)

Zie ook presentatie "De vlag en de lading"

Samenvatting:

Over wat 'duurzame ontwikkeling' precies betekent of zou moeten inhouden, is het laatste woord nog niet gezegd en geschreven. Er circuleren inmiddels honderden definities over dit begrip. Vaak wordt het omschreven als 'een ontwikkeling die aansluit op de behoeften van de huidige generaties zonder de mogelijkheden van toekomstige generaties in gevaar te brengen om in hun eigen behoeften te voorzien'.

Er is nogal wat kritiek gegeven op die definitie: ze is te abstract of te vaag, ze heeft geen aandacht voor sociale onrechtvaardigheid, enzovoort. Misschien is de volgende omschrijving, ooit opgetekend uit een kindermond, nog het best geschikt om uit te leggen waar het in feite om gaat: 'genoeg, voor altijd, en voor iedereen'. Ze maakt duidelijk dat duurzame ontwikkeling een tijdsdimensie en een ruimtedimensie heeft. Met andere woorden: het begrip is gebaseerd op het besef dat wat we nu doen, gevolgen heeft voor later en dat wat we hier doen, gevolgen heeft voor anderen elders op de wereld.

Als duurzame ontwikkeling betekent 'genoeg, voor altijd, en voor iedereen' dan kunnen we EDO uitleggen als het leren denken over en werken aan een leefbare wereld, nu en in de toekomst, voor onszelf hier en voor anderen elders op de planeet.

Het gaat er dus om individuen en groepen uit te rusten met die capaciteiten die ze nodig hebben om bewuste keuzes te kunnen maken voor zo'n leefbare wereld.

Om dit te verwezenlijken, moet EDO aandacht hebben voor¹:

1. het overbrengen van nieuwe kennis
2. het bevorderen van systeemdenken
3. waardeontwikkeling
4. omgaan met emoties
5. actiegerichtheid.

Je kan hieraan werken door in educatieve praktijken te 'verbreden', te 'verbinden' en te 'integreren'. Al deze uitgangspunten krijgen vorm in zowel de inhoudelijke als procesmatige aanpak van EDO.

Meer info hierover kan je binnenkort terugvinden op <http://edo.lne.be>. Binnenkort komt een nieuwe brochure uit over EDO, de vlag en de lading. We houden je op de hoogte!

3. EDO-methodieken

1. **Werk sessie Basisonderwijs 'Verhalend ontwerpen met Rovers in het Biezebos' door Jürgen Loones en Katrien Van Poeck (Vlaamse overheid)**

Zie ook presentatie "Verhalend ontwerpen"

Samenvatting:

"Rovers in het Biezebos!" is een verhaal van jeugdauteur Marc de Bel met de Boeboeks als hoofdpersonages. Het is speciaal geschreven voor een lespakket waarmee we leerkrachten uit het basisonderwijs op weg willen helpen om werk te maken van Educatie voor Duurzame Ontwikkeling.

Het pakket is opgebouwd aan de hand van 'verhalend ontwerpen', een methodiek waarbij alle leeractiviteiten in een verhaallijn worden gepland. Het is de bedoeling dat de kinderen zich van bij het begin identificeren met een personage en hierdoor leren kijken, voelen en handelen zoals hun personage dat zou doen. Ze worden geconfronteerd met uitdagingen die ze in een veilige omgeving kunnen aangaan. Een verhalend ontwerp levert onderwijs op dat voor kinderen spannend en aantrekkelijk is. Dat leidt tot een grote betrokkenheid. Alles wat ze kunnen, doen de kinderen zelf. De rol van de leerkracht is zorgen voor een aanbod dat kinderen actief maakt en hulp en structuur bieden waar dat nodig is.

Bij "Rovers in het Biezebos!" creëren de leerlingen, na een verrassende kennismaking met Pit en Puf, hun eigen Boeboekpersonages. Ze zullen de rest van het verhaal beleven vanuit Boeboekperspectief. Voortaan kijken ze met Boeboekogen en voelen ze met een Boeboekhart. Het verhaal is opgevat als een metafoor voor de manier waarop wij met onze planeet en de bewoners ervan omgaan. Het toont, vanuit de fantasiewereld van de Boeboeks, op een pakkende manier aan dat wat we nu doen gevolgen heeft voor later en dat de dingen die wij hier doen ook gevolgen hebben voor anderen elders op onze wereldbol.

Dit lespakket is bedoeld voor een ruime doelgroep: oudere kleuters én leerlingen uit de eerste en tweede graad van het lager onderwijs. Het is flexibel opgevat en kan gebruikt worden op maat van elke klas. Bovendien hebben leerkrachten alle ruimte om de uitgewerkte lessuggesties aan te passen en ze naar hun hand te zetten of om er zelf andere leeractiviteiten bij te bedenken. Je kan met dit pakket dus heel wat kanten uit. Wie wil, kan er heel intensief mee aan de slag. Bij het werken met dit pakket krijgen immers

¹ Vrij naar: Sleurs, W. e.a. (2008). *Duurzame ontwikkeling. Hoe integreren in het onderwijs?*
Antwerpen: Uitgeverij De Boeck.

heel wat ontwikkelingsdoelen, eindtermen en leerplandoelstellingen een plaats. Voor kleuters en leerlingen van de eerste graad is "Rovers in het Biezebos!" een voorleesboekje. Leerlingen van de tweede graad kunnen het zelf lezen. Het lespakket bestaat uit twintig boekjes, een leerkrachtenhandleiding en een CD-rom met teksten, tekeningen en muziek. Het lespakket is te bestellen voor de democratische prijs van 5 euro. Voor meer informatie en bestellingen, zie www.milieu Zorgopschool.be of <http://edo.lne.be>

2. Werksessie Secundair Onderwijs 'Duurzame consumptie'

A. 'De sojaconnectie' & 'Heerlijk duurt het langst' door Veerle Moons (Provinciaal Instituut voor Milieueducatie)

Zie ook:

Presentaties "(H)eerlijk duurt het langst" en "Sojaconnectie"

Flyer sojaconnectie

Handleiding (h)eerlijk duurt het langst

Meer info op

www.pime.be voor het aanbod van het Provinciaal Instituut voor Milieueducatie

www.sojaconnectie.be en

http://www.provant.be/leefomgeving/milieu/educatie/pime/leerkrachten/sojaconnectie_be/ voor meer informatie rond De sojaconnectie

Samenvatting:

Spel: (H)eerlijk duurt het langst

(H)eerlijk duurt het langst! is een discussiespel over bewuster omgaan met voeding. Tijdens het spel buigen de deelnemers zich over de criteria van duurzame voeding en bespreken ze in hoeverre die criteria wenselijk en realistisch zijn. Zo ontdekken de spelers hoe de eigen consumptiegewoontes kunnen bijdragen aan een duurzamere samenleving. Er worden opdrachten uitgevoerd rond de volgende thema's: afvalarm, biologisch, vrij van genetisch gemanipuleerde organismen, eerlijk, vleesarm, seizoens- en streekgebonden en energiezuinig. Dit zijn de criteria die als leidraad dienen voor duurzame drank en voeding op school, zie ook www.milieukoopwijzer.be. Per thema zijn er vier opdrachten, namelijk een stelling, een doeopdracht, feiten & cijfers en een kanskaart. Dit zorgt gegarandeerd voor afwisseling in het spel en levendige discussies in de groep. Het spel duurt 1 tot 1 ½ uur en wordt gespeeld in teams (maximum 6) van 2 tot 4 spelers. Het is zowel geschikt voor jongeren (vanaf 15 jaar) als voor leerkrachten.

Website: de sojaconnectie

Opzet sojaconnectie: www.sojaconnectie.be is een digitaal leerplatform voor de leerlingen van de derde graad algemeen secundair onderwijs (maar ook perfect bruikbaar voor studenten hoger onderwijs). Naast een stevige brok informatie bevat de website verrassende, interactieve toepassingen én didactische suggesties voor de leerkrachten.

Inhoud: Stond je er al eens bij stil dat we via ons dagelijks **stukje vlees** (of vis of sojaburger) een **stukje Brazilië** in huis halen? Het grootste deel van de soja die we rechtstreeks en onrechtstreeks (via een omweg als vee- of visvoer) consumeren wordt immers geteeld op **grote landbouwbedrijven in Brazilië** en geëxporteerd naar Europa. Via www.sojaconnectie.be ontdek je de link tussen onze lokale voedselgewoontes en het leven van de Braziliaan.

Die site onderzoekt de sojaconnectie en volgt de weg van het eindproduct in België tot de sojaplant in Brazilië. De **gevolgen** van en de **alternatieven** voor de grootschalige sojateelt kan je ontdekken via **vijf personages**.

B. 'Let your blue jeans talk...green' door Simone Heinen (Netwerk Bewust Verbruiken)

Zie ook presentatie "Let your blue jeans talk green"

Samenvatting:

De **ecologische impact** van de meeste kleding is veel groter dan we vermoeden. Daarom heeft *Netwerk Bewust Verbruiken* (NBV) samen met *Schone Kleren Campagne*, *Test-Aankoop*, *Ecolife* en *Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling* (VODO) - met steun van de Vlaamse Overheid - de campagne **Let your blue**

jeans talk... green in het leven geroepen. Met deze campagne maakt NBV consumenten aan de hand van het voorbeeld **jeans** bewust van de knelpunten die voorkomen in de productieketen van kleding.

Katoen - de belangrijkste grondstof van de meeste kledingstukken en dus ook van jeans - lijkt een natuurlijke stof, maar niets is minder waar. Bij de teelt van katoen worden heel veel **bestrijdingsmiddelen** gebruikt. Zo vraagt katoen 25% van het wereldwijde **insecticidegebruik**, meer dan enig ander gewas. Resistentie bij insecten en plagen, heeft tot gevolg dat er steeds meer **pesticiden** worden gebruikt. In sommige landen wordt er zelfs tot 40 keer per jaar gesproeid! Al deze chemische stoffen putten de landbouwgronden uit, waardoor de hoeveelheid benodigde kunstmest dan weer vergroot. Door deze intensieve teelt worden de gronden uiteindelijk onvruchtbaar. Voor 1 jeans is er gemiddeld 325 gram pesticiden gebruikt. Een groot deel hiervan is erg giftig: schadelijk voor de bodem, maar ook voor de katoenarbeiders, water en lucht. Twee derde van de katoenproducerende landen gebruikt chemicaliën die door de *Wereldgezondheidsorganisatie* als gevaarlijk worden bestempeld. Daarbij komt dat de katoenboeren vaak onvoldoende voorgelicht zijn over de risico's en het gebruik van deze chemische middelen.

Ook is er voor de katoenteelt erg veel **water** nodig dat vaak al schaars is in gebieden waar men katoen teelt. Voor 1 jeans is er 10.000 liter water nodig. Een van de redenen hiervoor is, dat een groot deel van de katoen wordt geteeld buiten de optimale klimaatzones. Doordat het klimaat eigenlijk te droog is om de katoenplant voldoende water te geven, is irrigatie de enige oplossing. Deze vaak grootschalige irrigatie put in vele landen de watervoorraden uit. Een schrikwekkend voorbeeld van de mogelijke gevolgen van grootschalige irrigatie (voor de katoenteelt) is het verhaal van het Aralmeer in Oezbekistan: dit was een zoetwatermeer aan het begin van de 20e eeuw, en is inmiddels voor de helft veranderd in een zoutwoestijn en voor de helft in een zoutwatermeer.

Helaas stopt de ecologische impact niet bij de teelt van katoen: ook tijdens de productie van de katoenvezel tot denim (jeansstof), komen heel wat **schadelijke stoffen** te pas. Zo wordt katoen eerst gebleekt met het ons bekende chloor, en daarna geverfd met kleurstoffen die zware metalen bevatten. Formaldehyde – een bestanddeel uit kunsthars – wordt gebruikt om de katoen kreukvrij te maken. Verder komen er nog andere stoffen kijken bij dit productieproces, zoals aromatische solventen, antistatische middelen, weekmakers, ammoniak en zuren.

De laatste bijdrage aan de milieu-impact van jeans (en kleding in het algemeen) voordat ze in de winkels belanden, is op rekening van de grote afstanden die kleren afleggen. Een groot deel van onze kleren wordt tegenwoordig gemaakt in **Azië**, waardoor hun **ecologische voetafdruk** nog meer vergroot. Frans onderzoek liet zien dat een jeansbroek van katoen uit Oezbekistan – doorheen de gehele productieketen - 23.000 kilometer had afgelegd tot in de Franse kledingwinkels.

Naast de aanzienlijke milieu-belasting heeft de kledingproductie ook een sociaal prijskaartje. De **arbeidsomstandigheden** in de meeste kledingproducerende landen (zoals China, Pakistan, India, Bangladesh, Turkije en Tunesië) laten zwaar te wensen over. In veel kledingfabrieken en -ateliers krijgen de werknemers – meestal vrouwen – ontoereikende minimumlonen, maken ze veel te lange werkdagen, mogen ze zich niet verenigen in een vakbond en lopen ze hoge gezondheidsrisico's. Dit laatste wordt pijnlijk duidelijk in Turkije, waar de laatste tijd veelal de methode van zandstralen wordt gebruikt om jeans een versleten look te geven. Bij zandstralen worden zandkorrels onder hoge druk over de jeans gespoten, waarbij de kleine zanddeeltjes – wanneer er geen voldoende bescherming is – in de longen van de zandstraler komen vast te zitten. Dit leidt in veel gevallen tot stoflong (silicose), waaraan al verscheidene zandstralers overleden zijn.

Steeds meer grotere kledingbedrijven stellen zelf een sociale gedragscode op waaraan hun leveranciers moeten voldoen. Deze codes zijn veelal gebaseerd op de basisconventies van de *Internationale Arbeidsorganisatie* (IAO). Op zich is dit natuurlijk een goede stap vooruit, maar de controles op de naleving van deze sociale gedragscodes zijn nog niet wat ze moeten zijn...

Nadat een nieuwe jeans in onze kleerkast terechtgekomen is, stopt haar milieu-impact niet. **Wassen, drogen en strijken** van kleren maken immers ook een groot deel uit van hun ecologische voetafdruk. Wasmachine, droogkast en strijkijzer zijn samen goed voor 20% van het huishoudelijk elektriciteitsverbruik: deze apparaten gebruiken veel water en energie.

Dit hele verhaal betekent echter niet dat we acuut moeten stoppen met jeans-shoppen. Er is namelijk **hoop!** Gelukkig zijn er **duurzame alternatieven** voor jeans - met **respect** voor milieu en mens: jeans van hennep, bamboe, bio- of fairtrade katoen, geveerd en bewerkt met natuurlijke materialen en gemaakt in respectvolle omstandigheden tegen een eerlijk loon.

Hennep, bamboe en biokatoen zijn gewassen die geteeld worden zonder de schadelijke pesticiden en kunstmeststoffen. Daarnaast hebben zowel hennep als bamboe erg weinig water nodig. Deze drie gewassen worden doorgaans ook verwerkt op een ecologische manier.

Een jeans uit (gelabeld) fairtrade katoen verzekert dat er een eerlijke prijs betaald is voor de katoen aan de katoenboeren, zodat ze een product kunnen leveren dat sociaal en ecologisch verantwoord is, zonder dat ze er geld aan verliezen. Bovenop deze eerlijke prijs, wordt er een vaste fairtrade-premie uitgekeerd, die geïnvesteerd wordt in de opbouw van de lokale gemeenschap. Daarnaast betekent het fairtrade label ook dat de IAO-richtlijnen gerespecteerd zijn tijdens het gehele productieproces van je jeans. Wanneer een kledingproducent lid is van de *Fair Wear Foundation* (FWF) heb je de garantie dat dit bedrijf voldoende inspanning levert om de arbeidsomstandigheden in de leveringsketen te verbeteren. Respect voor al de IAO-richtlijnen is het streefdoel.

Dé ideale, totaal duurzame jeans hebben we nog niet gevonden: een jeans die gemaakt is met respect voor milieu én mens, **onafhankelijk gecontroleerd** en te koop aangeboden met vooral **zeer duidelijke informatie**. Een aantal merken zijn gelukkig wel al een (heel) stuk op de goede weg...

Op de site www.greenjeans.be vind je meer informatie over duurzame jeans en een overzicht van **verkooppunten**, merken en labels. Ook kun je er de ecologische voetafdruk van je jeans berekenen en staan er tips op om bewuster met kleding om te gaan - na aankoop. Dus voortaan: *Let your blue jeans talk.... green!*

Na een algemene uiteenzetting over de productiecyclus van de jeans werd gesproken over eventuele mogelijkheden om met dit verhaal aan de slag te kunnen in de lerarenopleiding.

4. Praktijkvoorbeelden uit de lerarenopleiding Secundair onderwijs

1. 'Project Economie' door Veerle Tulleneers (Katholieke Hogeschool Limburg)

Zie ook presentatie "Project Economie KHLim"

Binnen het vak economie startte dit jaar een onderzoeksproject rond duurzaamheid op. Dit is in zekere zin een uitbreiding op de in het verleden georganiseerde mondiale dagen. Met de vertoning van een aantal films in het thema duurzame ontwikkeling (Inconvenient truth, the age of stupid) werd eind januari de aftrap gegeven. Dit had tot doel dat de studenten zich konden inleven in het thema. Daarna werden de volgende onderzoeksvragen geformuleerd: (hoe) kan je je voedselconsumptie duurzamer maken? (hoe) kan je rendabel én duurzaam produceren? Aan de hand van bijkomende informatiebronnen, zowel over het thema (brochures, bezoek tentoonstelling "Dit is onze aarde", bezoek bedrijf Ecover) als over onderzoeksmethodes, konden de studenten aan de slag. De verwerking van de inhoudelijke informatie werd getest aan de hand van een debat rond enkele provocerende stellingen, een verslag en een mindmap. De didactische vertaling van de informatie zal op D-day aan bod komen: deze dag zal helemaal in het teken staan van het thema duurzaamheid. In de namiddag zullen de studenten zelf ook enkele workshops leiden voor hun medestudenten. Deze dag wordt georganiseerd door en voor alle studenten economie en handel (± 100-tal). Het educatieve spel PLAN B (wereldhandelsspel met eco-component, dat de studenten die dag ook zullen spelen, werd ook genoemd als een absolute aanrader om de mondiale problemen gelinkt met wereldhandel te duiden. Dit spel kan met erg grote groepen gespeeld worden.

Het hele traject zal zowel door docenten als door de medestudenten beoordeeld worden en loopt tot de Paasvakantie.

2. 'Millenniumdoelstellingen in vakoverschrijdend Werken' door Michel Janssens (Xios Hogeschool)

Zie ook presentatie "Millenniumdoelstellingen in vakoverschrijdend Werken XIOS"

Via het didactisch atelier 'vakoverschrijdend werken' werken de studenten van het tweede jaar van de lerarenopleiding secundair onderwijs rond het thema millenniumdoelstellingen. Studenten uit de hele

opleiding (alle vakken, inclusief lichamelijke opvoeding) worden ingedeeld in groepjes van ongeveer 6 studenten. Elk groepje krijgt een begeleider/docent toegewezen.

- In een eerste opdracht wordt gevraagd aan de studenten zich te verdiepen in "hun" millenniumdoelstelling. Vanuit een onderzoeksvraag bouwen zij een inhoudelijke wiki uit. Dit is een manier om de informatie rond dit thema digitaal te verwerken en aan te tonen dat ze het thema op eigen niveau hebben verwerkt.
- De tweede opdracht is het didactisch vertalen van de informatie naar een spel, methodiek voor leerlingen van de eerste graad van het secundair onderwijs. Hiervoor wordt een teaser opgesteld (een korte wiki-pagina) voor die leerlingen en een handleiding uitgewerkt voor de begeleider/leerkracht
- Tijdens het hele proces worden zowel het proces als de inhoud beoordeeld, zowel door de begeleider (een docent die het groepje opvolgt) als door de andere groepsleden (studenten).
- De verschillende thema's werden door de studenten zelf voorgesteld op de Broodje wereldburgerdag op 2 december 2009.

Bespreking:

Op basis van enkele knelpunten/vragen werd het praktijkvoorbeeld besproken met de deelnemers:

- EDO-competenties lectoren en taakbelasting sturende lectoren: de lector die een groepje studenten opvolgt, bezit niet altijd expertise rond de uitgewerkte millenniumdoelstelling. Deze lector wordt dan verondersteld zich in te werken. Op zich hoeft dat niet echt een probleem te zijn. De lector moet inderdaad geïnteresseerd zijn in het thema en een basiskennis hierover hebben of zich inwerken, maar het is geen vereiste dat die ook expert is hierin. Het blijkt soms wel moeilijk te zijn lectoren te vinden die zich hiervoor kunnen engageren (tijdsbelasting, expertise).

5. Bespreking verdere toekomst LN LO

Elke Vanwildemeersch van Ecocampus schetste even de situatie van DHO Vlaanderen. Dit project krijgt immers sinds begin 2010 geen subsidies meer. Ecocampus heeft met DHO Vlaanderen dan ook afgesproken dat enkele activiteiten van DHO Vlaanderen toch zullen worden verder gezet in de schoot van Ecocampus, hieronder valt oa het Lerend netwerk Lerarenopleiding.

Daarom is het goed ook even stil te staan bij de huidige werking en deze eventueel bij te sturen. Hiervoor werden enkele leidvragen uitgedeeld.

- Enkele redenen voor een minder hoge opkomst op bepaalde bijeenkomsten:
 - o Het is niet altijd evident je als docent vrij te maken, er zijn maar weinig uren voorzien voor bijscholing
 - o Overbelasting van de docent
- Enkele suggesties
 - o Misschien toch weer naar één sessie per jaar in Brussel? Dit is centraler gelegen dan Hasselt of Gent.
 - o Het programma mag best nog concreter op de uitnodiging gezet worden, zo wordt het aantrekkelijker
 - o Dit lerend netwerk was een ideale mix van inhoudelijk gedeelte, praktijkvoorbeelden en discussie, dit mag ook uit de uitnodiging blijken
 - o Misschien nog een aantrekkelijke spreker, een bedrijfsbezoek?
 - o Dit soort studiedagen zouden best door de verschillende aanbieders tesamen georganiseerd worden om op deze manier ook duidelijk te maken hoe de verschillende organisaties bijdragen tot EDO. Indien de organisaties meer onderling zouden verbinden, zou dit ook duidelijker zijn voor de lerarenopleiding.

6. Aankondigingen

6.1. Tweede marktplaats Duurzame Ontwikkeling in het hoger onderwijs

Op **5 maart 2010** organiseren DHO Vlaanderen, Ecocampus en Sociale Economie op de Campus een tweede editie van de markt 'Duurzame ontwikkeling in hoger onderwijs'! Hierop nodigen we alle mensen uit die dit thema genegen zijn om een dag lang ervaringen uit te wisselen, te netwerken en om er te leren van

de beste voorbeelden. Meer info op <http://www.lne.be/doelgroepen/onderwijs/ecocampus/marktplaats-duurzaam-hoger-onderwijs>

7. Volgende samenkomst

- De volgende samenkomst zal doorgaan aan de Hogeschool Gent in mei-juni. Een uitnodiging en oproep tot presentatie van praktijkvoorbeelden zal nog uitgestuurd worden.

De data voor deze sessies zullen via mail en via de webpagina van Ecocampus worden meegedeeld.

Projecten met steun van de Vlaamse overheid